

Світова економіка та міжнародні відносини

УДК 339.977

Заяць Олена Іванівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородський національний університет*

Заяц Елена Ивановна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры международных экономических отношений
Ужгородский национальный университет*

Zayats Olena

*PhD in International Economic Relations,
Associate Professor at the Department of International Economic Relations
Uzhorod National University
ORCID: 0000-0001-9904-8706*

**КОНКУРЕНТНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ
КОНКУРЕНТНЫЙ СТАТУС УКРАИНЫ
COMPETITIVE STATUS OF UKRAINE**

***Анотація.** У статті досліджується конкурентний статус та конкурентні позиції України. Доведено, що у сучасних умовах конкурентний статус національної економіки визначаються не стільки традиційними факторами (природні ресурси, геополітичне становище) скільки наявністю потужної глобальної конкурентної сили, яка забезпечує динамічне зростання на основі інноваційного потенціалу, розвинених інституцій, інфраструктури, впровадження інформаційних технологій, макроекономічної стабільності, здоров'я, кваліфікації, товарного ринку, ринку праці, фінансової системи, розміру ринку, бізнес-динамізму.*

Ідентифіковано, що широкий спектр факторів формування глобальної конкурентної сили говорить про складність її виміру. Зазначено, що у світовій економічній практиці для характеристики рівня конкурентного статусу національної економіки використовують переважно індекс глобальної конкурентної сили Всесвітнього економічного форуму. Визначено, що згідно з цим індексом, у загальному рейтингу серед 141 країни світу в 2019 році Україна посіла 85 сходинку (2009-2010 – 82/133; 2018 – 83/140). Здійснено аналіз конкурентного статусу України на міжнародній арені у розрізі дванадцяти критеріїв досліджуваного індексу та у розрізі компонент вищезгаданих критеріїв. Динаміка глобальної конкурентної сили України за останні роки свідчить, що її нарощення взагалю практично не відбулося, проте якщо проаналізувати в розрізі критеріїв глобальної конкурентної сили вітчизняної економіки, то їх оцінка є волатильною: основний регрес прослідковується у сфері фінансової системи, в якій рейтинг України знизився на 19 позицій за один рік (2018 – 117/140, а у 2019 – 136/141), а найбільший прогрес у сфері товарного ринку, в якій рейтинг України піднявся на 16 позицій за один рік (2018 – 73/140, а у 2019 – 57/141). Аналіз компонент критеріїв глобальної конкурентної сили України свідчить, що найбільш погані позиції за такими компонентами як, недіючі позики % від загальної суми позик – 139/141 сходинка та надійність банків – 131/141. Найкращі позиції за компонентами: витрати пов'язані з початком підприємницької діяльності – 14/141 та ставлення до підприємницького ризику – 18/141.

Ключові слова: *глобальна конкурентна сила, конкурентні переваги, конкурентний статус, критерії конкурентної сили.*

Анотація. *В статье исследуется конкурентный статус и конкурентные позиции Украины. Доказано, что в современных условиях конкурентный статус национальной экономики определяется не столько*

традиционными факторами (природные ресурсы, геополитическое положение) сколько наличием мощной глобальной конкурентной силы, которая обеспечивает динамичный рост на основе инновационного потенциала, развитых институтов, инфраструктуры, внедрения информационных технологий, макроэкономической стабильности, здоровья, квалификации, товарного рынка, рынка труда, финансовой системы, размера рынка, бизнес-динамизма. Идентифицировано, что широкий спектр факторов формирования глобальной конкурентной силы говорит о сложности ее измерения. Отмечено, что в мировой экономической практике для характеристики уровня конкурентного статуса национальной экономики используется преимущественно индекс глобальной конкурентной силы Всемирного экономического форума. Определено, что в соответствии с отчетом, в общем рейтинге среди 141 страны мира в 2019 году Украина заняла 85 место (2009-2010 – 82/133; 2018 – 83/140). Осуществлен анализ конкурентного статуса Украины на международной арене в разрезе двенадцати критериев исследуемого индекса и в разрезе компонент вышеупомянутых критериев. Динамика глобальной конкурентной силы Украины за последние годы свидетельствует, что ее наращивание в целом практически не произошло, однако если проанализировать в разрезе критериев глобальной конкурентной силы отечественной экономики, то их оценка волатильна: основной регресс прослеживается в сфере финансовой системы, в которой рейтинг Украины снизился на 19 позиций за один год (2018 – 117/140, а 2019 – 136/141), а наибольший прогресс в сфере товарного рынка, в которой рейтинг Украины поднялся на 16 позиций за один год (2018 – 73/140, а в 2019 – 57/141). Анализ компонент критериев глобальной конкурентной силы Украины свидетельствует, что наиболее плохие позиции по таким компонентам как, недействующие займы % от общей суммы займов – 139/141 и надежность банков – 131/141. Лучшие позиции по компонентам:

расходы, связанные с началом предпринимательской деятельности – 14/141 и отношение к предпринимательскому риску – 18/141.

Ключевые слова: *глобальная конкурентная сила, конкурентные преимущества, конкурентный статус, критерии конкурентной силы.*

Summary. *The article examines the competitive status and competitive positions of Ukraine. It proves that in the current context the competitive status of the national economy is determined by the presence of a strong global competitive force that provides dynamic growth based on innovation potential, developed institutions, infrastructure, ICT adoption, macroeconomic stability, health, skills, product market, labor market, financial system, market size, business dynamism rather than by traditional factors (natural resources, geopolitical situation). It has been identified that a wide range of factors in global competitive force establishment suggests the complexity of its assessment. It has been noted that in world economic practice the Global Competitiveness Index of the World Economic Forum is predominantly used to assess the competitive status of the national economy. It has been determined that according to this index, in the overall ranking among 141 countries in 2019, Ukraine ranked 85th (2009-2010 – 82/133; 2018 – 83/140). The article analyzes of the competitive status of Ukraine in the international arena in terms of twelve pillars of the studied index and in the context of components of the said pillars. The dynamics of Ukraine's global competitive force in recent years shows that there has not been any build up. However, if one analyzes it in terms of the criteria of the global competitive force of the domestic economy, their assessment is volatile: the main regression can be traced in the sphere of the financial system, where Ukraine dropped by 19 positions in one year (2018 – 117/140, 2019 – 136/141), and the greatest progress is observed in the product market, where Ukraine rose by 16 positions in one year (2018 – 73/140, 2019 – 57/141). Analysis of the components of Ukraine's global competitive force criteria shows that the worst positions in*

terms of such components are as follows: non-performing loans (% of gross total loans) – 139/141 and soundness of banks – 131/141. The best positions are in terms of the following components: costs of starting a business – 14/141 and attitude towards entrepreneurial risk – 18/141.

Key words: *global competitive force, competitive advantages, competitive status, competitive force criteria.*

Постановка проблеми. Глобальна конкурентна сила країни визначається кількісними і якісними показниками привабливості національної економіки, які охарактеризовують конкурентний статус та потенціал країни на міжнародній арені. Дослідження еволюції комплексної системи маркерів глобальної конкурентної сили країни дають підстави стверджувати, що у сучасних умовах конкурентний статус національної економіки визначаються не стільки традиційними факторами (природні ресурси, геополітичне становище) скільки наявністю потужної глобальної конкурентної сили, яка забезпечує динамічне зростання на основі інноваційного потенціалу, розвинених інституцій, інфраструктури, впровадження інформаційних технологій, макроекономічної стабільності, здоров'я, кваліфікації, товарного ринку, ринку праці, фінансової системи, розміру ринку, бізнес-динамізму. Широкий спектр факторів формування глобальної конкурентної сили говорить про складність її виміру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукового доробку щодо оцінки конкурентного статусу країни та конкурентного потенціалу привів автора до того, що на сучасному етапі розвитку економічної науки найбільш повно конкурентний статус та ранжування країн світу за цим статусом досліджується експертами Всесвітнього економічного форуму [1; 2], а питання конкретно конкурентного статусу України розглядали В. Лековіч і С. Кветановіч [3], Д. Окара, В. Чернишев і Л. Шинкаренко [4]. На основі праць вітчизняних науковців склалося авторське бачення, що

необхідним на сучасному етапі розвитку є дослідження конкурентного статусу України не тільки в розрізі 12 критеріїв, але і їх складових для того щоб визначити на яких складових критеріїв потрібно зосередитись, щоб правильно формувати та реалізовувати конкурентну стратегію України.

Метою статті є аналіз конкурентного статусу України у розрізі критеріїв його формування.

Виклад основного матеріалу. У світовій економічній практиці для характеристики рівня конкурентного статусу національної економіки використовують переважно індекс глобальної конкурентної сили Всесвітнього економічного форуму. Згідно з цим індексом, у загальному рейтингу серед 141 країни світу в 2019 році Україна посіла 85 сходинку (2009-2010 – 82/133; 2018 – 83/140). При цьому оцінювання глобальної конкурентної сили України в балах – 57 із 100 можливих, першу сходинку в рейтингу країн 2019 року займає Сінгапур – 84,8 балів, останню сходинку в рейтингу займає Чад – 35,1 [1]. Це вказує на те, що глобальна конкурентна сила України є незначною, а її вплив на світові конкурентні процеси практично не здійснюється. За критеріями досліджуваного індексу в 2019 році Україна має найкращий конкурентний статус з критеріїв таких як, кваліфікація (44/141) та розмір ринку (47/141), а найгірший – з фінансовою системою (136/141). Ці та інші критерії глобальної конкурентної сили України схематично представлено на рис. 1.

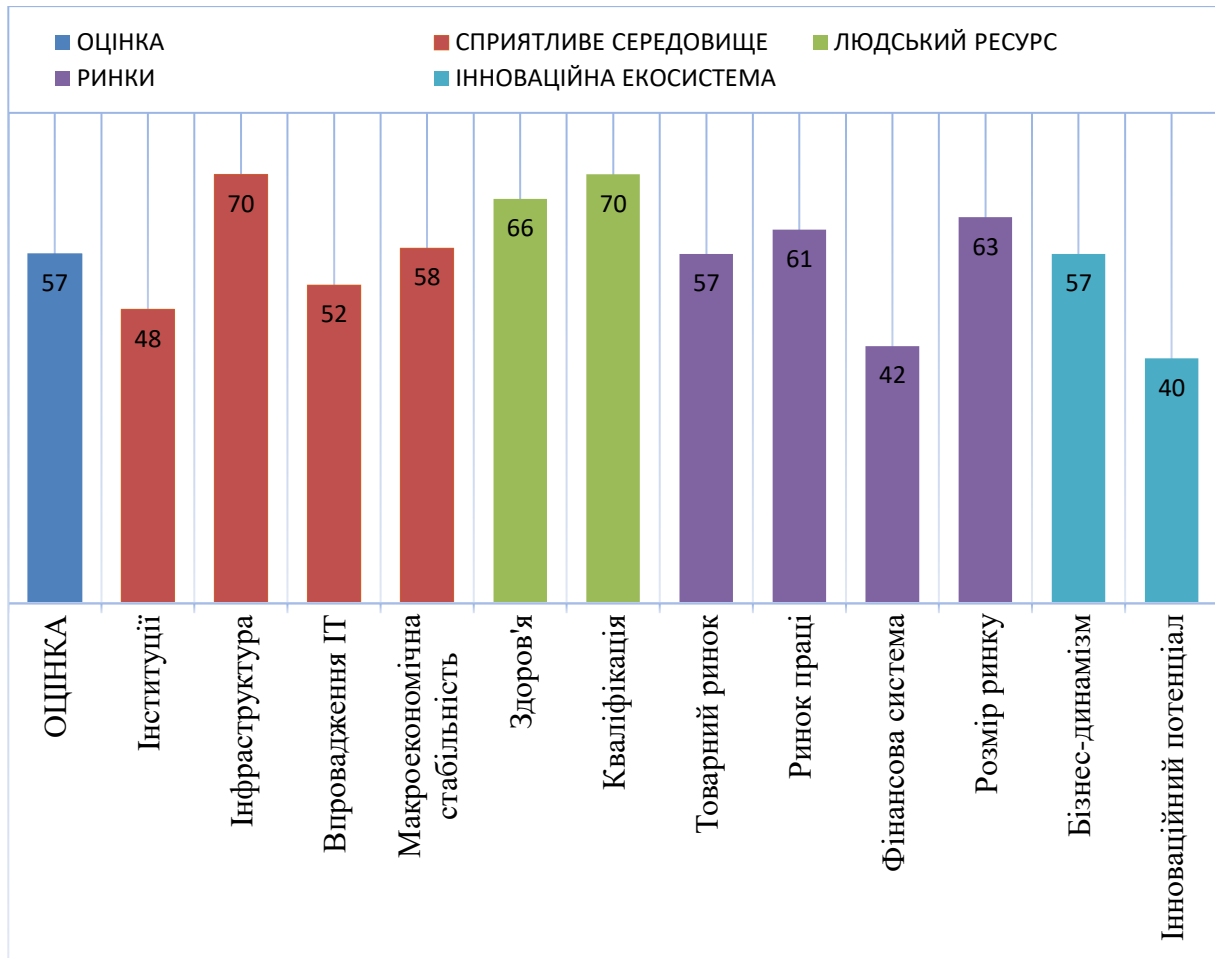

Рис. 1. Індекс глобальної конкурентної сили України, 2019

Джерело: побудовано автором на основі [1, с. 570]

Україна в 2019 році втратила дві позиції в рейтингу країн за їх глобальною конкурентною силою порівняно з 2018 роком (табл. 1). Динаміка глобальної конкурентної сили України за останні роки свідчить, що її нарощення в загальному практично не відбулося, проте якщо проаналізувати в розрізі критеріїв глобальної конкурентної сили вітчизняної економіки, то їх оцінка є волатильною: основний регрес прослідковується у сфері фінансової системи, в якій рейтинг України знизився на 19 позицій за один рік (2018 – 117/140, а у 2019 – 136/141), а найбільший прогрес у сфері товарного ринку, в якій рейтинг України піднявся на 16 позицій за один рік (2018 – 73/140, а у 2019 – 57/141).

Таблиця 1

Динаміка конкурентної сили України у розрізі критеріїв, 2018-2019 рр.

УКРАЇНА	2018		2019	
	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали
СПРИЯТЛИВЕ СЕРЕДОВИЩЕ				
Інституції	110	46	104	48
Інфраструктура	57	70	57	70
Впровадження ІТ	77	51	78	52
Макроекономічна стабільність	131	56	133	58
ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ				
Здоров'я	94	72	101	66
Кваліфікація	46	69	44	70
РИНКИ				
Товарний ринок	73	55	57	57
Ринок праці	66	59	59	61
Фінансова система	117	49	136	42
Розмір ринку	47	63	47	63
ІННОВАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА				
Бізнес-динамізм	86	55	85	57
Інноваційний потенціал	58	39	60	40
ІНДЕКС ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТНОЇ СИЛИ УКРАЇНИ				
	83	57	85	57

Джерело: складено автором на основі [1; 2].

Для аналізу сучасного стану та окреслення перспектив нарощення глобальної конкурентної сили України ми екстраполюємо та детально розглянемо її у розрізі складових критеріїв формування, порівнюючи статистичні дані Всесвітнього економічного форуму по Україні з даними по країнах, які очолюють рейтинг глобальної конкурентної сили за відповідним маркером, що може бути використаним у практичній площині визначення на яких критеріях та складових необхідно зосередитись, щоб правильно формувати та реалізовувати конкурентну стратегію України, оскільки для досягнення успіху в четвертій промисловій революції всі економіки – як розвинені, так і ті які розвиваються повинні скористатися можливостями, що пропонуються інноваціями.

Інституції (institutions) як фактор глобальної конкурентної сили України. Розвинені інститути є важливим фактором підвищення конкурентної сили національної економіки, оскільки завдяки своєму впливу

на зменшення економічного, а також будь-якого іншого ризику, компетентні органи сприяють створенню сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності [3]. Світова практика свідчить, що розвинені інституції відіграють важливу роль в економіці розвинутих країн, проте жодна країна світу за цим критерієм не оцінена на максимальну кількість балів, найрозвинена інституційна база за звітом про глобальну конкурентну силу країн 2019 у Фінляндії – 81,2 бали із 100 можливих. У 2019 році за критерієм інституції експертами Всесвітнього економічного форуму Україну було оцінено в 47,9 балів та зайнято 104 із 141 місця в рейтингу країн світу, тобто за інституційною базою конкурентний статус України є на низькому рівні. Потрібно відмітити, що за цим критерієм глобальної конкурентної сили Україна піднялася у рейтингу та покращила свій конкурентний статус на 6 позицій у порівнянні з 2018 роком. Якщо окремо розглядати складові фактору глобальної конкурентної сили інституції, то найкращі позиції України в 2019 році, а саме 39 місце в рейтингу із 141 країни за прозорість бюджету (*budget transparency*). Найгірша ж позиція з рівня тероризму (*terrorism incidence*) – 132 сходинка в рейтингу, право власності (*property rights*) – 128, право інтелектуальної власності (*intellectual property protection*) і надійність стандартів аудиту та бухгалтерського обліку (*strength of auditing and accounting standards*) – 118.

Розвинена *інфраструктура (infrastructure)* сприяє обміну продуктами та ідеями, що в результаті впливає на нарощення глобальної конкурентної сили країни та ефективне функціонування економіки, впливає на продуктивність безпосередньо шляхом підключення економічних агентів, зменшення трансакційних витрат, зменшення ефекту відстані і часу, полегшення потоку інформації та сприяння інтеграції ринків у глобальні ланцюги створення вартості. Це пов'язано з тим, що вона є важливим фактором під час визначення місця розташування економічної діяльності. Інфраструктура стимулює конкуренцію і має значний вплив на економічне

зростання. Вона послаблює вплив відстаней між регіонами, що забезпечує інтеграцію національного ринку та зв'язок із ринками інших країн та економічних регіонів [4, с. 88]. Найрозвиненіша інфраструктура згідно звіту про глобальну конкурентну силу країн 2019 в Сінгапурі – 95,4 бали із 100 можливих. За критерієм конкурентної сили – інфраструктура Україна як у 2018, так і у 2019 році займає 57 сходинку в рейтингу. Необхідно відмітити, що один з компонентів фактору глобальної конкурентної сили України – інфраструктура – доступ до електроенергії (*electricity access*) оцінений експертами в 100 із 100 можливих балів, а також досить високі позиції в рейтингу за компонентами: щільність залізничних шляхів (*efficiency of train services*) – 93,3 бали (25/141) та електропостачання (*electricity supply quality*) – 93,4 (64/141). Найгірші ж конкурентні позиції української інфраструктури з компоненти – якість дорожньої інфраструктури (*quality of road infrastructure*), за якою наша країна займає 114 місце і з 141 та оцінюється лише в 33,7 бали із 100 можливих.

В сучасних умовах розвитку глобального господарства практично усі аспекти бізнесу та економічного життя суспільства пронизані інформаційно-комунікаційними технологіями. Як фактор формування глобальної конкурентної сили країни – *впровадження інформаційних технологій (ICT adoption)* стає настільки ж важливим як влада та транспортна інфраструктура, оскільки технології все більше інтегруються в національну економіку та тісно пов'язані з нарощенням глобальної конкурентної сили країни. За допомогою інформаційних технологій знижуються трансакційні витрати, пришвидшується обмін інформацією та ідеями, що в результаті приводить до розвитку інновацій. Впровадження інформаційних технологій стало не лише повсюдним завдяки швидкому проникненню мобільних телефонів та Інтернету, але і стало невід'ємною частиною життя мільярдів людей. Прогрес у основних технологіях рухається швидкими темпами, і технологічні зриви відкривають нові

можливості країн та фірм для інновацій та підвищення рівня глобальної конкурентної сили. Технології також покращили життя мільярдів за рахунок надання нових послуг в галузі освіти, охорони здоров'я, фінансів, комерції та інших ключових галузей. Згідно звіту про глобальну конкурентну силу країн 2019, Україна займає 78 сходинку в рейтингу серед 141 країни та отримала оцінку в 51,9 бали із 100 можливих (за цим критерієм глобальної конкурентної сили Україна опустилася у рейтингу на одну позицію у порівнянні з 2018 роком – 77/140), а очолює рейтинг Корея – 92,8 бали. У 2019 році найкращі конкурентні позиції України, а саме 46 місце із 141 за складовою критерію впровадження інформаційно-комунікаційних технологій – кількістю абонентів оптоволоконного Інтернету (*fibre internet subscriptions*), проте в 2018 році за цією ж компонентою Україна була на 8 сходинок вище. За одним з компонентів досліджуваного критерію – кількістю абонентів мобільного стільникового зв'язку на 100 жителів (*mobile-cellular telephone subscriptions*) Україна оцінюється експертами всесвітнього економічного форуму максимальною кількістю балів. Найгірші ж конкурентні позиції за компонентою – кількістю абонентів мобільного широкосмугового зв'язку (*mobile-broadband subscriptions*) – 109 сходинка.

Економічна та конкурентна сила жодної країни світу не може зростати стабільно якщо не існує *макроекономічної стабільності (macroeconomic stability)*. Хоча сама по собі макроекономічна стабільність не сприяє нарощенню глобальної конкурентної сили, але вона є необхідною умовою підвищення продуктивності. Уряд не може ефективно надавати послуги і позбавляє його можливості керувати майбутніми наслідками економічних циклів, якщо воно управляється з високим рівнем фіскального дефіциту. Фірми, в свою чергу, не можуть ефективно працювати, коли високі темпи інфляції, що негативно впливає на інвестиції. Експерти всесвітнього економічного форуму виділяють 33 національні економіки, які за критерієм глобальної конкурентної сили макроекономічна стабільність

отримали максимальну кількість балів – 100. У 2019 році за критерієм макроекономічна стабільність Україна оцінена в 57,9 балів та зайняла 133 із 141 місця в рейтингу країн світу, що говорить про те що цей критерій є одним з найгірших та не сприяє нарощенню конкурентної сили вітчизняної економіки. Потрібно відмітити, що за цим критерієм глобальної конкурентної сили Україна опустилася у рейтингу на 2 позиції у порівнянні з 2018 роком.

Здоров'я (health) населення країни є особливо важливим для нарощення її глобальної конкурентної сили, оскільки здорова робоча сила є основою економічної діяльності. Низький рівень здоров'я робочої сили країни для бізнесу є затратним. Як теоретичними так і емпіричними дослідженнями доведено, що інвестиції в медицину є важливими для розвитку економіки країни. У 2019 році серед 141 країни чотири оцінені за даним критерієм та його складовими компонентами в 100 із 100 можливих балів, а Україна отримала – 65,6 бали та займає 101 місце в рейтингу. Необхідно відмітити, що за цим критерієм конкурентний статус вітчизняної економіки порівняно з 2018 роком погіршився на 7 позицій.

Кваліфікація (skills) як фактор глобальної конкурентної сили країни є тим показником, за допомогою якого Україна займає гідне місце серед країн світу. За цим фактором формування конкурентної сили Україна має найвищі показники і займає в 2019 році – 44 сходинку в рейтингу та за допомогою цього критерію покращила свій конкурентний статус в порівнянні з 2018 роком на дві позиції (46/140). Найкращі конкурентні позиції на міжнародній арені за цим критерієм у Швейцарії, кваліфікація населення якої оцінена в 86,7 балів із 100 можливих. Конкурентний статус України на міжнародній арені підвищують такі компоненти критерію класифікація як: критичне мислення у викладанні (*critical thinking in teaching*) – 31 сходинка у рейтингу 141 країни та співвідношення учнів та вчителів у початковій школі (*pupil-to-teacher ratio in primary education*) – 33 сходинка. Порівняно з 2018

роком Україна в 2019 році піднялась у рейтингу на 10 сходинок з компоненти критичне мислення у викладанні та на 9 сходинок з компоненти ступінь підготовки персоналу (*extent of staff training*).

Країни з ефективним *товарним ринком (product market)* мають хороші позиції для випуску правильної суміші продуктів та послуг відповідно до їхніх конкретних умов попиту постачальника. Вони також гарантують, що цими товарами можна ефективніше торгувати в економіці. Як правило, ринки, які розвиваються ефективно, мають мінімальне втручання держави. Надмірний контроль, регулювання та великі фіскальні тягарі стримують приватні інвестиції та економічне зростання. Ефективність ринків також залежить від умов попиту, вишуканості покупців та їхніх вимог, що може призвести до того, що країна розвине певні конкурентні переваги. Підвищення ефективності ринку товарів певної країни означає, що підприємства виробляють товари та послуги, найбільш бажані клієнтами, і продають їх за найнижчу ціну. Найвищу сходинку у 2019 році серед країн світу за критерієм товарний ринок займає Гонконг – 81,6 бали із 100 можливих. Україна отримала 56,5 балів та зайняла 59 сходинку і порівняно з минулим роком найбільш позитивні зміни саме за цим критерієм – піднялась на 16 сходинок, так як у 2018 році займала 73 сходинку. За всіма компонентами критерію товарний ринок Україна покращила свій конкурентний статус. Найбільший прогрес за компонентою ступінь домінування на ринку (*extent of market dominance*) – піднялась у рейтингу на 21 сходинку вище, поширеність нетарифних бар'єрів (*prevalence of non-tariff barriers*) – на 13 сходинок вище.

Глобальна конкурентна сила будь-якої країни тісно пов'язана з *ринком праці (labour market)*, оскільки продуктивність праці є ключовим фактором формування конкурентної сили. Ефективні ринки праці поєднують працівників з найбільш підходящими робочими місцями для їхньої кваліфікації. Ефективні ринки праці також стимулюють як працівників, так і

роботодавців діяти таким чином, що сприяють підвищенню продуктивності людського капіталу: працівники працюють якомога ефективніше, а роботодавці забезпечують правильні стимули [5]. Найкращі конкурентні позиції в 2019 році за цим критерієм серед 141 країн займає Сінгапур, ринок праці якого експертами оцінюється в 81,2 бали з 100 можливих. У 2019 році Україна покращила свій конкурентний статус за цим критерієм і піднялась в рейтингу на 7 сходинок. Найбільший прогрес за компонентами даного критерію: гнучкість визначення розміру заробітної плати (*flexibility of wage determination*) – 20 сходинок вище та опора на професійне управління (*reliance on professional management*) – 19 сходинок вище. Найбільший регрес за компонентою ставка податку на працю (*labour tax rate*) – 18 сходинок нижче.

Ефективна *фінансова система (financial system)* характеризується цінами, що відображають всю наявну публічну інформацію, відсутністю бульбашок, здатністю управляти ризиками шляхом хеджування та тенденцією розподіляти заощадження для найбільш продуктивних інвестиційних потреб. Така ефективність досягається лише тоді, коли фінансові ринки одночасно розвинені та стабільні [6]. За оцінками експертів світового економічного форуму 2019 найбільш розвинена фінансова система Гонконга – 91,4 бали із 100 можливих. Україна за цим критерієм глобальної конкурентної сили має погані конкурентні позиції – 136 сходинка із 141. У 2019 році конкурентний статус України за критерієм фінансова система знизився на 19 позицій, найбільш негативні зміни серед усіх критеріїв та їх складових: 36 сходинок вниз за компонентою співвідношення регулятивного капіталу банку % від суми активів (*banks' regulatory capital ratio % of total risk-weighted assets*) та 35 сходинок вниз за компонентою – ринкова капіталізація % ВВП (*market capitalization % GDP*). Проте у розрізі компонент даного критерію спостерігаються і позитивні

зміни: наявність венчурного капіталу (*venture capital availability*) – 12 сходинок вгору та надійність банків (*soundness of banks*) – 4 сходинки вгору.

У глобалізованому світі ринок країни практично ніколи не збігається з її державними кордонами, оскільки *розмір ринку (market size)* визначається як поєднання розміру країни та зовнішніх ринків. Розмір ринку суттєво впливає на продуктивність. Великі ринки можуть скористатися економією від масштабу у виробництві товарів і послуг, а суспільні блага, як правило, мають високі постійні витрати та низькі граничні витрати, а отже, вартість таких послуг на душу населення, як правосуддя, оборона та інфраструктура, зменшується там, де за них платять більша кількість платників податків. Подібним чином, фірми можуть також досягти все більшої віддачі від масштабу, що дозволяє їм виробляти більше продукції із пропорційно меншим вкладом, використовуючи більш велике та ефективне капітальне обладнання. Більші ринки створюють значно більші стимули для генерування нових ідей. Більші запаси ресурсів збільшують ймовірність пошуку нових способів використання цих ресурсів, і одна ідея може отримати більший прибуток, коли вона продається на більших ринках. З тієї ж ноти, більші ринки створюють позитивні зовнішні фактори накопичення людського капіталу та передачі знань через збільшення віддачі від масштабу, закладеного у технології або створенні знань [7]. Найбільшим у 2019 році за розміром є ринок Китаю. Україна за цим критерієм глобальної конкурентної сили як у 2018, так і у 2019 році займає 47 місце та її ринок за розміром оцінюється експертами світового економічного форуму в 63 бали із 100 можливих.

Бізнес-динамізм (business dynamism) та конкуренція за своєю суттю переплітаються між собою, хоча зв'язки є складними. Домінуючі фірми можуть витіснити нових учасників та зменшити підприємництво, водночас відсутність стартапів може зменшити кількість учасників, необхідних для створення здорової конкуренції. За критерієм конкурентної сили бізнес-

динамізм у 2019 році найкращі позиції на міжнародній арені у США – 84,2 бали із 100 можливих. Україна в 2019 році за цим критерієм покращила свій конкурентний статус на одну позицію в рейтингу і зайняла 85 сходинку. Україна у 2019 році порівняно з 2018 найбільше покращила свої конкурентні позиції з критерієм бізнес-динамізм за такими складовими як, готовність делегувати повноваження (*willingness to delegate authority*) – 24 сходинки вгору та нормативна база у галузі неплатоспроможності (*insolvency regulatory framework*) – 5 позицій вгору, а найбільше погіршила за підприємства, що впроваджують руйнівні ідеї (*companies embracing disruptive ideas*) – 18 сходинок вниз.

Одним з найбільш важливих факторів формування глобальної конкурентної сили в сучасних умовах розвитку світового господарства є *інноваційний потенціал (innovation capability)*. У довгостроковій перспективі добробут суспільства можна значно покращити завдяки технологічним інноваціям. Великі технологічні досягнення були основою багатьох приростів продуктивності економік у минулому. Найбільш інноваційна країна – Німеччина, яка займає перше місце в рейтингу країн 2019 року з оцінкою в 86,8 балів із 100 можливих. Україна в 2019 році за критерієм глобальної конкурентної сили займає 60 сходинку в рейтингу серед 141 країни з оцінкою 40,1 бали з 100 можливих, але необхідно відмітити, що порівняно з 2018 роком конкурентний статус став нижче на 2 позиції. Найбільший прогрес критерієм інноваційний потенціал Україна досягла за допомогою таких його складових як, відставання в розвитку кластерів (*state of cluster development*) – 10 позицій вище та досвідченість покупця (*buyer sophistication*) – 9 позицій вище, а найбільший регрес за складовою витрати НДДКР % ВВП (*R&D expenditures % GDP*) – 11 сходинок нижче.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі проведеного аналізу глобальної конкурентної сили України можна зробити висновок, що конкурентний статус та потенціал України є не на високому

рівні. Цей факт підтверджують оцінки експертів Всесвітнього економічного форуму та місце України у світових рейтингах, проте на нашу думку, Україна має можливість збільшення конкурентного статусу та нарощення глобальної конкурентної сили за рахунок розроблення нової конкурентної політики, яка буде спрямована на підвищення рівня якості життя населення. Інтеграція з Європейським Союзом та можливо відкриття ринків інших країн може суттєво це компенсувати, але все ж частково.

Аналіз конкурентного статусу України 2019 показує, що глобальна конкурентна сила України є низькою та незважаючи на те, що порівняно з 2018 роком за індексом глобальної конкурентної сили знизилася на дві сходинки, але в розрізі критеріїв та їх компонент конкурентний статус є волатильним. Найбільший прогрес за такими критеріями: товарний ринок – 16 сходинок вгору, ринок праці – 7 та інституції – 6 позицій вгору. Конкурентний статус України є найкращим за такими критеріями: кваліфікація – 44/141 та розмір ринку 47/141. Найбільший регрес за критеріями: фінансова система – 19 сходинок вниз та здоров'я – 7. Конкурентний статус України найгіршим є за такими критеріями: фінансова система – 136 місце в рейтингу серед 141 країни та макроекономічна стабільність – 133.

Література

1. Schwab, Klaus (2019). The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 02.09.2020)
2. Schwab, Klaus (2018). The Global Competitiveness Report 2018. World Economic Forum. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (дата звернення: 02.09.2020)

3. Lekovic, V. & Cvetanovic, S. (2012). Institutions as a factor of competitiveness improvement. Volume 1. Chapter 5. PP. 93-110.
4. Окара Д., Чернишев В. і Шинкаренко Л. Дослідження розвитку України на основі індексу глобальної конкурентоспроможності // Миколаївський національний університет імені Сухомлинського. 2018. Випуск 22. С. 84-90.
5. World Economic Forum, (2016). Labor market efficiency. URL: <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/labor-market-efficiency/> (дата звернення: 02.09.2020)
6. World Economic Forum, (2016). Financial market efficiency. URL: <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/financial-market-efficiency/#view/fn-74> (дата звернення: 02.09.2020)
7. World Economic Forum, (2016). Market size. URL: <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/market-size/> (дата звернення: 02.09.2020)

References

1. Schwab, Klaus (2019). The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (accessed: 02.09.2020)
2. Schwab, Klaus (2018). The Global Competitiveness Report 2018. World Economic Forum. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (accessed: 02.09.2020)
3. Lekovic, V. & Cvetanovic, S. (2012). Institutions as a factor of competitiveness improvement. Volume 1. Chapter 5. PP. 93-110.
4. Okara D., Cherny`shev V. i Shy`nkarenko L. Doslidzhennya rozvy`tku Ukrayiny` na osnovi indeksu global`noyi konkurentospromozhnosti //

My`kolayivs`ky`j nacional`ny`j universy`tet imeni Suxomly`ns`kogo. 2018.
Vy`pusk 22. PP. 84-90.

5. World Economic Forum, (2016). Labor market efficiency. URL:
<https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/labor-market-efficiency/> (accessed: 02.09.2020)
6. World Economic Forum, (2016). Financial market efficiency. URL:
<https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/financial-market-efficiency/#view/fn-74> (accessed: 02.09.2020)
7. World Economic Forum, (2016). Market size. URL:
<https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/market-size/> (accessed: 02.09.2020)